

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Seks komedier

Citation: Holberg, Ludvig: "Seks komedier", i Holberg, Ludvig: *Seks komedier*, udg. af Jens Kr. Andersen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1994, s. 539.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg14val-shoot-idm139796474463968/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Seks komedier

- ovenf. – *Ordens Brødre*: studiekammerater. – *statueret*: påstået. – *yderste* (sidste) *Draabe* (...): *Bleekhorn*: denne fordrejning af en patetisk kliché (blæk i st. f. blod) findes fx. i Molières komedie *Le Mariage forcé* (1668, da.: *Det tvungne giftermål*), hvor den er lagt i munden på den latterlige aristoteliske lærde Pancrace, s. 6.
- 253 *formedelst*: på grund af. – *profecto*: lat.: virkelig. – *iver mig*: fortaler mig af vrede. – *sagte*: sagtens. – *nam* (...) *naturam est*: lat.: thi det er imod naturen.
- 254 *Fort*: straks. – *paa Dør*: af sted. – *Erasmus Montanum*: Erasmus Montanus, her bøjet i afhængighedsfald, fordi navnet er genstandsled i sætningen. – *Mademoiselle*: frosken.
- 255 *sustinered*: hævdet. – *Reputation(s)*: anseelse. – *falsk Lærdom*: se n.t.s. 238. – *hæve op*: ophæve. – *hils*: hils (bydemåde flertal).
- 256 *Leges* (...) *Laudabiles*: lat.: akademiske love og rosværdige sædvaner (el. vedtægter). – *Dominus*: lat.: (min) herre; Per benytter påny gal bøjningsendelse (i tiltale). – *Den gemeene Mand*: menigmand. – *Vulgus*: lat.: hoben. – *Commiliones*: lat.: kampfeller, medstuderende. – *Baccalaureus Philosophia*: se n.t.s. 221. – *publicè*: offentligt. – *sustinered*: hævdet. – *som er Ordeneri u-ansændigt*: formuleringen genkalder det højtidelige løfte, de studerende efter en opnået grad (afsluttende eksamen) måtte aflegge til rektor/universitetet. – *ne quid* (...) *Philosophia*: lat.: at den filosofiske (dvs. akademiske, videnskabelige) republik ikke lider nogen skade; med denne formulering overdrog senatet i oldtidens Rom konsulernes uindskrænket magt i faresituationerne. – *methodiè*: lat.: metodisk. – *ved Penner*: ved handelen, som forretningsmand. – *Sognefogden*: lokal, uuddannet, underordnet øvrighedsperson. – *boestiddende*: med egen husstand og fast bolig. – *Landgilde*: se n.t.s. 81. – *Syllogismus*: lat.: syllogisme, se n.t.s. 119.
- 257 *Ergo*: lat.: altså, således indledes syllogismens konklusion. – *opponere*: se n.t.s. 224. – *binde Munden*: bringe til tavshed, overvinde i diskussion. – *giøve* (...) *got*: bevise. – *kand jeg* (...) *tale* (...) *ikke en Hane*: denne syllogisme (se n.t.s. 119) er næsten identisk med den, der redder morlil fra at være en sten (s. 229), se note hertil.
- 258 *Proba minore*: lat.: bevis undersætningen, se n.t.s. 119; undersætningen her er: *sjeg har Menniskelig Forstands*. – *formeste Poster*: vigtigste hverv. – *Messe*: højmesse. – *støbe Væxlys*: se n.t.s. 83. – *bedre end en Hane*: et trick, eftersom syllogismer kun kan etablere identitet el. tillægge egenskab, ikke udpege kvalitetsforskelle. – *En Hane* (...) *Kan i Hovedet* (...) *I en Hane*: nye (falske) syllogismer (se n.t.s. 119) af samme type som den, der gør morlil til sten (s. 229), se note hertil.
- 259 *Tækeer udi Punden*: må være hentydning til Pers uordentlige frisur, ikke til »hanrejhorn«, da han jo er ugift (jvf. I,2). – *nabe*: vække

- (husstanden) op. – *Ergo*: se n.t.s. 257. – *Refuter*: tilbagevis, gendriv. – *Syllogismum (...) tibi propono*: lat.: syllogisme (se n.t.s. 119), som jeg nu fremsætter for dig. – *En Hane (...) samme Egenskaber (...) en Hane*: en sammenfatning (generalisation) af de foreg. »syllogismers», og altså af samme type som morlil – sten (s. 229), se note hertil.
- 260 *Camali*: slyngel. – *Tungen (...) Mund*: efter Chr. V's Danske Lov (1683) straffen for gudsbespottelse (6–17). – *bevise jer over*: overbevise jer. – *jeg er en Tiener af*: her udtryk for høfligt afslag. – *Logica*: logik, se n.t.s. 210. – *Quincunqve*: lat.: enhver, som.
- 261 *Sværmer*: se n.t.s. 252. – *Methodium Disputandi*: lat.: metoden (her i afhængighedsfald, fordi det er genstandsled i sætningen) til at disputere, disputeremetoden. – *tag (...) af sted*: tag på vej. – *toge sig paa*: påtog sig. – *staa (...) forsvare det*: som det sker s. 271, se note hertil.
- 262 *forpikket mod*: fuld af uvilje imod. – *Troes Artikel*: punkt i trosbekendelsen el. trosgrundlaget. – *med egen Haand*: brevformular, der angiver, at brevet ikke (som det var hyppigt) er blevet dikteret til en anden (skrivekyndigere) person. – *utque securi (...) animus*: lat.: ligesom den vældige træstamme, der er såret af øksen, når kun det sidste hug er tilbage, er i tvivl om, til hvilken side den skal falde, men frygtes fra alle sider – således også (mit) sind; citat fra *Metamorphoses*, se n.t.s. 167, 10. sang, v. 372–375; versemålet er hexametret (se n.t.s. 242). – *Paa den ene (...) anden Side*: parodi på den type konflikt, hvori helten i det 17. årh.s fr. tragedier (især Corneilles, 1606–1684) var stedt: mellem den »ædle lidenskabs» (pligten) og den »skønne lidenskabs» (kærligheden); en god analyse af E.M.'s »konflikt-monolog» er foretaget af H. Hagedorn Thomsen (*Meddelelser fra Dansk Lærforening* 3, 1975, s. 266–268).
- 263 *Erasmie Montane (...) puelle*: lat.: Erasmus Montanus (bøjet i tiltalefald), musernes (gudinder for kunster og videnskaber i gr. myt.) og Apollons (gud for musik og musernes leder i gr. myt.) kæledægge. – *Philosophus*: lat.: filosof, videnskabsmand, lærd. – *inter Philosophos*: lat.: blandt »filosoffer» (se foreg. n.). – *Commilitones*: se n.t.s. 256. – *Philosophi*: lat.: »filosoffer» (se n.t.s. 263 ovenf.). – *Facta est alea*: lat.: terningen er kastet; citat fra den rom. historiker Svetons (ca. 70–140) *De Vita Caesarum* (lat.: *Om kejsernes liv*) fra år 120, kap. 32; her udtales den berømte sætning af Cæsar, da han 49 f.v.t. overskred floden Rubicon, grænsen mellem Gallien, hvor han var øverstbefalende, og Italien, hvorved han indledte borgerkrigen mod Pompejus. – *Dixi*: lat.: jeg har talt; en hyppig afslutningsformel hos rom. talere (fx. i senatet). – *mit Hoved er oppe*: jeg lever. – *skille mig ligemeget*: være mig ligegyldigt. – *Philosopho*: lat.: »filosof» (se n.t.s. 263 ovenf.); her bøjet i hensynsfuld, fordi det er hensynsled i sætningen.
- 264 *passere for*: blive anset for. – *staa udi Munden*: holde stand, klare sig